

УДК 336.2

Дем'янчук І. А., к.е.н, доцент (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Податкове регулювання здійснюється у всіх країнах з ринковою та перехідною економікою. Це необхідна умова зміцнення та розвитку їх податкових систем, яка відбувається постійно шляхом подолання суперечностей між державою та платниками податків – фізичними та юридичними особами. Кінцеві цілі держави і господарюючих суб'єктів (підприємств) збігаються. Це зростання економіки, підвищення її ефективності для досягнення кращої якості життя людей і підвищення їх добробуту. Однак акумуляція коштів для досягнення цієї мети на різних рівнях виявляє не збіг, а часом і діаметрально різну спрямованість інтересів суб'єктів податкових відносин. З одного боку, держава прагне до збільшення коштів для здійснення своїх функцій, з іншого боку, податкове навантаження на господарюючих суб'єктів не може стати настільки високим, щоб спричинити зниження їх економічного зростання. У цих умовах при вдосконаленні податкової системи стає можливою активізація податкового регулювання у різних його проявах із застосуванням сучасних методів державного податкового менеджменту [1].

Слід зазначити, що податкове регулювання є дуже складною системою, яка ефективна лише в тому разі, якщо під час її здійснення покладені принципи податкових відносин, іншими словами коли враховані інтереси як держави так і приватного сектору економіки. Загалом під податковим регулюванням розуміють цілеспрямований вплив держави на учасників економічних відносин шляхом використання засобів та інструментів податкової політики. Проте у вітчизняній і зарубіжній літературі зустрічаються іноді діаметрально протилежні визначення (табл. 1).

З наведених підходів можна зробити декілька висновків. По-перше, податкове регулювання – це процес, на відміну від регулюючої функції податків, яка являє собою явище. По-друге, податкове регулювання передбачає свідоме використання податків (регульовальна функція податків діє об'єктивно, незалежно від волі суб'єктів оподаткування). По-третє, податкове регулювання як процес реалізації регулюючої функції потребує певних дій з боку органів, перш за все, законодавчої влади. Усвідомлення можливості впливу податків на ті чи інші соціально-економічні процеси ще не є достатнім. Для того, щоб досягти бажаних результатів у сфері соціально-економічного розвитку, необхідними уявляються активні дії, які обумовлюють процес податкового регулювання.

Підходи до визначення поняття «податкове регулювання»

Автори	Визначення
Глосарій бюджетних термінів [2]	Податкове регулювання розглядається як сукупність заходів непрямого впливу держави на розвиток виробництва шляхом зміни норми вилучення до бюджету за рахунок пониження або підвищення загального рівня оподаткування: ставки індивідуального прибуткового податку, податку на прибуток підприємств, непрямих податків
Василик О. Д. [3]	Сутність механізму податкового регулювання полягає, з одного боку, в тому, що він являє собою специфічну форму суспільних відносин, що виникають між платниками податків та державою в процесі перерозподілу національного доходу, а з іншого боку, в тому, що він є методом непрямого впливу держави на економіку, політику, соціальну сферу за засобами податкового законодавства, податкового планування, податкової системи
Єфименко Т. І. [4]	Податкове регулювання за допомогою притаманних йому методів і важелів дозволяє досягти більш ефективного використання матеріальних і фінансових ресурсів, інтенсифікувати інвестиційну та підприємницьку активність, узгодити інтереси різних суб'єктів господарювання, прошарків населення, центральних і регіональних рівнів державного управління
Жарко Р. П. [5]	Податкове регулювання – це комплекс дій державних органів, спрямованих на зміну параметрів податкової системи та податкового механізму з метою досягнення певних соціальних та економічних цілей
Заєць Н. [6]	Податкове регулювання є одним з найбільш динамічних і мобільних елементів податкового механізму й сфери державного податкового менеджменту, де його основу складає система економічних заходів оперативного втручання у хід виконання податкових зобов'язань

По-четверте, податкове регулювання є цілеспрямованим процесом, сфокусованим на вирішення конкретних завдань та досягнення конкретних цілей [1].

Сутність регулювання економічних процесів шляхом застосування засобів податкової політики полягає також у стимулюванні зміни поведінки

учасників процесу суспільного виробництва. Тут відбувається двоєке регулювання, яке приносить правильний економічний ефект. Так, наприклад, зміна встановлених законодавством норм амортизації основних засобів спричиняє реінвестування одержаного прибутку (унаслідок підвищення амортизаційних ставок) в оновлення матеріально-технічної бази виробництва, застосування інноваційних технологій. Наслідки цього процесу, з точки зору фіскальної функції податків, у коротко- й довгостроковому періоді мають різну спрямованість. У короткостроковому зменшуються надходження в бюджет податку на прибуток у результаті зростання амортизаційних відрахувань. У довгостроковому періоді зростання виробництва й, відповідно, валового доходу суб'єктів господарювання приводить до збільшення податкових надходжень.

Оснoву ефективно й економічно обґрунтованого податкового регулювання становить система податкових пільг і стимулів. Таке регулювання слід розглядати як взаємообумовлений комплекс стратегічної дії, що компенсує витрати при випуску нової та конкурентоспроможної продукції, модернізації технологічних процесів, зміцнює основи малого та середнього бізнесу.

До того ж до інструментів формування застосування додаткових фінансових ресурсів доцільно віднести застосування знижених ставок оподаткування. При цьому слід урахувати зарубіжний досвід, за якого пільгове оподаткування надається стратегічним і провідним галузям економіки країни, що направляють її на європейський шлях розвитку.

Податкове регулювання є складною дією податкової політики держави, оскільки його мета – не тільки дотримання інтересів держави в бюджетно-податковій сфері діяльності, тобто забезпечення покриття державних витрат доходами бюджету, а й інтересів платника податків, а також забезпечення необхідних умов для зростання добробуту всієї країни в цілому. В процесі зміни економічної ситуації в країні зміст регулювання податкової системи постійно модифікується. Особливо значення податкове регулювання набуває в умовах ринкової системи як один із основних методів непрямого регулювання економіки.

1. Гланц В. Н. Сутність податкового регулювання та елементи податкового регулювання / В. Н. Гланц. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/2_31_2011/31_04_04.pdf. **2.** Іванов Ю. Б. Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування. Монографія / Ю. Б. Іванов. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2007. – 448 с. **3.** Василик О. Д. Податкова система України. Навчальний посібник / О. Д. Василик. – К. : ВАТ «Поліграфкнига», 2004. – 478 с. **4.** Єфименко Т. І. Податкове регулювання економічного розвитку / Т. І. Єфименко: автореф. дис. д-ра екон. наук. – К., 2003. – 37 с. **5.** Жарко Р. П. Теоретико-методичні засади удосконалення податкового регулювання підприємницької діяльності / Р. П. Жарко: автореф. дис. ... канд. екон. наук. – К., 2006. – 24 с. **6.** Заяц Н. Е. Теорія налогов. Учебник / Н. Е. Заяц. – Мн. : БГЭУ, 2002. – 220 с.